

ΕΙΔΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΑΧΕΛΩΟΥ

ΕΚΘΕΣΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ

Ιστορικό

- 1978 Ομόφωνη πρόταση τεχνικών επιστημόνων για την προώθηση της εκτροπής στο Τεχνικό Επιμελητήριο (ΤΕΕ) Λαρίσης.
- 1979 Υιοθέτηση εκτροπής από την κυβέρνηση Μητσοτάκη. Προετοιμασία για την ανάθεση μελέτης σκοπιμότητας από το υπουργείο συντονισμού.
- 1981 Ακύρωση της προκήρυξης για τη μελέτη σκοπιμότητας από τη νέα κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ.
- 1983 Επίσημη εξαγγελία της εκτροπής από τον Α. Παπανδρέου και ένταξη του έργου στο πενταετές πρόγραμμα 1983-1987.
- Η Εκτροπή του Αχελώου περιλαμβάνεται στο Ελληνικό Μνημόνιο που υποβάλλεται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ΕΕ). Προβλέπεται η εκτροπή 1,5 δισ. m³ ανά έτος για την άρδευση 2 εκατ. ξηρικών στρεμμάτων. Η ΕΕ εκφράζει επιφυλάξεις.
- 1985 Εναρξη των προκαταρτικών εργασιών στη Μεσοχώρα, Συκιά, Πύλη, Μουζάκι.
- 1986 Ιδρυση του Διυπουργικού Συντονιστικού Οργανισμού Αχελώου (ΔΣΟΑ) στον οποίο συμμετέχουν το Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (ΥΠΕΧΩΔΕ), το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας (ΥΠΕΘΟ), το Υπ. Γεωργίας, και το Υπουργείο Βιομηχανίας Ενέργειας και Τεχνολογίας (ΥΒΕΤ).
- 1987 Ένταξη μέρους των έργων κεφαλής (Φράγμα Μεσοχώρας, φράγμα Συκιάς, ήμισυ της σήραγγας εκτροπής) και κατασκευής αρδευτικού δικτύου στην Θεσσαλία για την άρδευση 300.000 στρεμμάτων στο Μεσογειακό Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Ανατολικής και Κεντρικής Ελλάδας (ΜΟΠ/ΑΚΕ). Προκήρυξη διεθνούς διαγωνισμού για το σύνολο των έργων κεφαλής (Φράγμα Μεσοχώρας, φράγμα και υδροηλεκτρικός σταθμός Συκιάς, σύνολο της σήραγγας εκτροπής, υδροηλεκτρικός σταθμός Πευκόφυτου) και το αρδευτικό έργο. Το άρθρο 20 της σύμβασης για το ΜΟΠ /ΑΚΕ προβλέπει Αξιολόγηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, σύμφωνα με τη σχετική οδηγία.
- 1988 Δημερίδα του ΤΕΕ, όπου σε παρατήρηση του προέδρου του ΤΕΕ κ. Λιάσκα, ότι δεν υπάρχει μελέτη σκοπιμότητας του έργου, ο Υπ. Εθν. Οικονομίας κ. Ρουμελιώτης απαντά: “.....Τι θα μας πεί η μελέτη σκοπιμότητας; Ή μήπως αμφιβάλλουν για την σκοπιμότητα του όλου έργου; Εμείς δεν έχουμε καμιά αμφιβολία γι’ αυτό”.
- Υποβολή της πρώτης και μοναδικής μελέτης σκοπιμότητας από την Morgan Grenfeld.
- 1989 Υποβολή τελικής προσφοράς από μία μόνο εταιρεία (ΤΑΥΕΥΡΟ).
- Το ΥΠΕΧΩΔΕ εκπονεί Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) για το δέλτα του Αχελώου.
- Η ΕΕ εξαρτά τη χρηματοδότηση από την τήρηση των όρων που περιλαμβάνονται στη ΜΠΕ.
- 1990 Η ΕΕ εξαιρεί οριστικά τη χρηματοδότηση αρδευτικών έργων. Η Ελληνική Κυβέρνηση αφαιρεί το αρδευτικό έργο των 300,000 στρεμμάτων από το αντικείμενο του ακόμη ανοικτού διεθνούς διαγωνισμού.
- Ένταξη των λοιπών έργων κεφαλής (Υδροηλεκτρικός σταθμός Συκιάς, υπόλοιπο σήραγγας εκτροπής, υδροηλεκτρικός σταθμός Πευκόφυτου) στο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (ΚΠΣ).
- 1991 Αξιολόγηση της οικονομικής προσφοράς της ΤΑΥΕΥΡΟ. Υπογραφή του πρακτικού για την ανάθεση του έργου.
- Η Ελληνική Κυβέρνηση εγκρίνει τους περιβαλλοντικούς όρους για τα φραγματα σε Μεσοχώρα και Συκιά.
- 1992 Η ΕΕ διαπιστώνει παραβίαση των κοινοτικών κανόνων ως προς την ανάθεση του έργου.

Η Ελληνική Κυβέρνηση εγκρίνει τους περιβαλλοντικούς όρους για τη σήραγγα εκτροπής και για τους σταθμούς Πύλης και Μουζακίου.

1993 Υπογραφή της σύμβασης με την ΤΑΥΕΥΡΟ.

Παράδοση μελετών της εκτροπής ως καθαρά ενεργειακού έργου από την LDK Consultants (θετική), και Colenco (αρνητική). Η ΕΕ αναθέτει στην Coopers & Lybrand τη σύγκριση των δύο μελετών. Η μελέτη της Coopers & Lybrand αποφαινεται ότι το έργο θα ήταν οικονομικά βιώσιμο υπό εξαιρετικά απίθανες προϋποθέσεις.

Προσφυγή περιβαλλοντικών οργανώσεων στο Συμβούλιο της Επικρατείας (ΣτΕ) με κύριο θέμα την έλλειψη μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων για το σύνολο του έργου.

1993 Η Γραμματεία της Συνθήκης της Βέρνης καταγγέλλει την εκτροπή στην ΕΕ.

1994 Η σύμβαση ακυρώνεται ύστερα από παρέμβαση της ΕΕ σύμφωνα με την οποία οι όροι του διαγωνισμού του 1987 παραβιάζουν το κοινοτικό δίκαιο.

Το ΣτΕ εκδίδει ακυρωτική απόφαση και διατάσσει τη διακοπή των έργων.

Εξαγγελία της "μικρής εκτροπής". Το έργο χαρακτηρίζεται *πολλαπλής σκοπιμότητας*: ενεργειακό, συν μεταφορά νερού στην Θεσσαλία για την κάλυψη των ελλειμμάτων του υδατικού της ισοζυγίου.

Υποβολή του επιχειρησιακού προγράμματος "Αχελώος" στην ΕΕ για χρηματοδότηση από το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (ΚΠΣ) 1994-1999. Το νερό της εκτροπής θα διοχετεύεται απ' ευθείας στον Πηνειό. Στις σκοπιμότητες του έργου προστίθεται η βελτίωση του περιβάλλοντος.

1995 Σύνταξη της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) για το σύνολο του έργου εντός δύο μόνο μηνών από το ΥΠΕΧΩΔΕ.

1996 Κύρωση από την Βουλή της σύμβασης με ρωσική κοινοπραξία (ΑΓΡ) για την προμήθεια του ηλεκτρικού και του μηχανολογικού εξοπλισμού των σταθμών Συκιάς και Πευκοφύτου.

Η Επίτροπος κ. Wulf Mathies δηλώνει, απαντώντας σε ερώτηση του ευρωβουλευτή κ. Μ. Παπαγιαννάκη σχετικά με την χρηματοδότηση του έργου της εκτροπής, ότι η Ελληνική Κυβέρνηση θα πρέπει να επανεξετάσει τις προτεραιότητές της.

Προκήρυξη διαγωνισμού για το φράγμα Συκιάς και τη σήραγγα εκτροπής.

Ανάθεση του φράγματος Συκιάς στη μειοδότη κοινοπραξία.

Έναρξη έργων στο φράγμα Συκιάς.

Γενική Εισαγωγή

Από το 1983 έως σήμερα, η υπόθεση της εκτροπής του Αχελώου έχει απασχολήσει επανειλημμένα τη διεθνή και την ελληνική κοινή γνώμη και έχει γίνει αντικείμενο πολλών συζητήσεων στη Βουλή, σε διάφορα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Αποτελεί το μεγαλύτερο (από την άποψη των διαστάσεων και των επιπτώσεων) έργο της μεταπολεμικής περιόδου στην Ελλάδα, για το οποίο έχει ζητηθεί χρηματοδότηση από τα Διαρθρωτικά Ταμεία. Επίσης, το θέμα έχει απασχολήσει το Συμβούλιο της Επικρατείας, ύστερα από προσφυγές περιβαλλοντικών οργανώσεων. Παρά τις έντονες όμως αντιδράσεις, και παρά την εκπεφρασμένη αντίθεση πολλών περιβαλλοντικών οργανώσεων, τοπικών φορέων και της πλειονότητας του πολιτικού κόσμου της Αιτωλοακαρνανίας, το έργο φαίνεται να προχωρά, με αδιαφάνεια, με ερωτηματικά ως προς το τι πράγματι εξυπηρετεί, και με συνέπειες για το περιβάλλον, την οικονομία, την κοινωνία και τα πολιτιστικά χαρακτηριστικά της περιοχής. Σε αυτό συμβάλλει και η υποστήριξη (ή η ανοχή) του έργου από την πλειοψηφία των κομμάτων.

Ειδικότερα, υπάρχουν ισχυρότατες αντιρρήσεις για την σκοπιμότητα του έργου, σκοπιμότητα η οποία ουδέποτε έχει τεκμηριωθεί επιστημονικά, καθώς και για την αντικειμενικότητα των εκτιμήσεων σχετικά με τις επιπτώσεις στο περιβάλλον από την εκτροπή, τα συνοδευτικά έργα και τα βοηθητικά έργα κατά μήκος της Ανω Κοιλάδας του Αχελώου και στο Δέλτα. Πρέπει ακόμα να τονιστεί ότι η χρηματοδότηση του έργου στην αρχική του φάση από την Ευρωπαϊκή Ένωση, προχώρησε ακριβώς επειδή το έργο παρουσιάστηκε ως ενεργειακό, και όχι ως έργο γεωργικής ανάπτυξης, όπως ακριβώς είναι. Είναι γνωστό ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) δεν χρηματοδοτεί αρδευτικά έργα, τουλάχιστον στις περιοχές που θεωρεί κορεσμένες και με γεωργικά πλεονάσματα. Επομένως, υπάρχει ένα σημαντικό ζήτημα παραπλάνησης της ΕΕ, που σχετίζεται με τον χαρακτήρα του έργου. Παραπλάνηση υπάρχει όμως και στο επίπεδο της κοινής γνώμης στη Θεσσαλία, διότι σε τελευταία ανάλυση το έργο ούτε αρδευτικό είναι, (όπως διαφημίζεται,) αφού το νερό δεν πρόκειται να διοχετευθεί σε αρδευτικό δίκτυο, αλλά στον Πηνειό, με ελάχιστα έως ανύπαρκτα οφέλη ως προς την χρησιμότητα της “μετάγγισης” αυτής.

Από την άλλη μεριά, η λύση της “μικρής” εκτροπής που προωθεί σήμερα το ΥΠΕΧΩΔΕ, δεν πείθει για την ειλικρίνεια των προθέσεων, αφού η διάμετρος της σύρραγγας εκτροπής διατηρείται η ίδια, αφήνοντας ανοιχτό το ενδεχόμενο να εκτραπούν στο μέλλον πολύ μεγαλύτερες ποσότητες νερού “αν οι περιστάσεις το επιβάλλουν”. Σημαντικό είναι επίσης και το ζήτημα της νομιμότητας των έργων, που συνεχίστηκαν κατά παράβαση των ακυρωτικών αποφάσεων του ΣτΕ. Η τελευταία αυτή παράβαση, βαρύνει την Ελληνική Κυβέρνηση, τη ΔΕΗ και τις κατασκευάστριες εταιρείες. Ποινικές τέλος ευθύνες προκύπτουν και από άλλες, λιγότερο γνωστές, αλλά εξίσου σημαντικές πλευρές του έργου, όπως είναι η καταστροφή μνημείων, η πιθανή πρόκληση βλάβης σε ανθρώπινες περιουσίες και ζωές. Ευθύνες επίσης προκύπτουν και για οικονομικά σκάνδαλα όπως αυτό της ανάθεσης της προμήθειας του ηλεκτρομηχανολογικού εξοπλισμού υδροηλεκτρικών συνιστωσών του έργου στους σταθμούς Συκιάς και Πευκοφύτου, με τελείως ασύμφορους για το δημόσιο όρους.

Να σημειωθεί βέβαια, ότι οι κατηγορίες που ακολουθούν δεν είναι εξαντλητικές, αλλά περιορίζονται σε εκείνες μόνον που μπορούν να στηριχθούν με βάση το ελληνικό σύνταγμα, την κείμενη ποινική νομοθεσία, καθώς και διεθνείς περιβαλλοντικές αρχές.

Σε ότι αφορά το είδος του δικαστηρίου, επελέγη η μορφή του Ειδικού Δικαστηρίου, πράγμα που βέβαια θα όφειλε να κάνει η Βουλή λαμβάνοντας υπόψιν τις παραβάσεις κατά την άσκηση των καθηκόντων των εγκαλουμένων πολιτικών. Επειδή όμως η Βουλή δεν φαίνεται διατεθειμένη να αναλάβει μια τέτοια πρωτοβουλία, η κοινωνία, με τις οργανωμένες της δυνάμεις, δικαιούται να οργανώσει ένα τέτοιο δικαστήριο, που έστω και αν λειτουργεί συμβολικά, εν τούτοις μπορεί να έχει πολιτική σημασία και αντίκτυπο.

Γενικό μέρος κατηγορητηρίου

1. Συστηματική παραπλάνηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της κοινής γνώμης

α. Μετά την απροθυμία που εξέφρασε η ΕΕ για την χρηματοδότηση του αρδευτικού σκέλους του αρχικού σχεδίου της εκτροπής του Αχελώου, όπως αυτό παρουσιάστηκε στο “Ελληνικό Μνημόνιο” το 1983 (άρδευση 1.500.000 στρεμμάτων ξηρικών καλλιεργειών) η Ελληνική κυβέρνηση (ΥΠΕΘΟ) τεμάχισε το έργο σε μικρότερα ανεξάρτητα έργα και υπέβαλε προτάσεις για τη χρηματοδότησή τους από τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανατολικής και Κεντρικής Ελλάδος (ΜΟΠ/ΑΚΕ) και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕ).

β. Αρχικά, η ΕΕ δέχτηκε να συγχρηματοδοτήσει, μαζί με την ΕΤΕ και την Ελληνική κυβέρνηση, τα λεγόμενα “έργα κεφαλής” (το φράγμα στη Μεσοχώρα και τα προκαταρκτικά έργα στη Συκιά, το Μουζάκι, την Πύλη και μέρος της σήραγγας εκτροπής) καθώς και ένα έργο για άρδευση 300.000 στρεμμάτων. Στη συνέχεια, το 1990, η ΕΕ, λόγω των γεωργικών πλεονασμάτων εξάιρεσε το αρδευτικό έργο από τη χρηματοδότηση, αλλά διατήρησε την χρηματοδότηση των έργων κεφαλής, δεχόμενη τον χαρακτηρισμό τους από την Ελληνική Κυβέρνηση ως δήθεν ενεργειακών (ενώ και αυτά δεν έπαιναν να είναι μέρος του αρχικού σχεδίου που προέβλεπε άρδευση του Θεσσαλικού κάμπου). Με τον τρόπο αυτό, η Ελληνική κυβέρνηση εξαπάτησε και παραπλάνησε την ΕΕ ως προς τον πραγματικό χαρακτήρα του έργου και εξασφάλισε την συνέχιση της χρηματοδότησης.

γ. Η Ελληνική Κυβέρνηση εξακολούθησε (1988 έως σήμερα) να διαφημίζει το έργο στους Θεσσαλούς ως πανάκεια για τα αρδευτικά τους προβλήματα, ενώ στην ΕΕ δήλωνε ότι το έργο είναι καθαρά υδροηλεκτρικό. Η μελέτη της Morgan-Grenfel που χρηματοδότησε η Ελληνική κυβέρνηση έθεσε έντονες αμφιβολίες για την οικονομική σκοπιμότητα του αρδευτικού τμήματος του έργου.

δ. Οι δυσκολίες στη χρηματοδότηση του έργου, λόγω αντίθεσης της ΕΕ στην προτεινόμενη χρηματοδότηση ενός εξαιρετικά δαπανηρού αρδευτικού έργου, ανάγκασαν την Ελληνική Κυβέρνηση να υπαναχωρήσει από τις αρχικές υποσχέσεις της προς τους Θεσσαλούς. Η ονομαζόμενη “μικρή εκτροπή” εμφανίζεται ως η οικονομικότερη λύση για τη μεταφορά νερού στη Θεσσαλία ώστε να καλυφθούν τα σημερινά ελλείματα νερού άρδευσης (μεταφορά όχι 1,5 δις m^3 /έτος όπως προβλεπόταν στα τεύχη δημοπράτησης, αλλά 600 εκ. m^3 /έτος). Προς την ΕΕ η “μικρή εκτροπή” εμφανίζεται ως χρήσιμη για ενεργειακούς, υδρευτικούς, και περιβαλλοντικούς (!) λόγους.

ε. Υποπτη σύμπτωση: Στο αρχικό σχέδιο, η εκτρεπόμενη ποσότητα του 1 δις m^3 /έτος ήταν η αναγκαία για την άρδευση 1.500.000 στρεμμάτων νέων καλλιεργειών στη Θεσσαλία, σύμφωνα με την μία και μοναδική μελέτη σκοπιμότητας Morgan-Grenfel (1988). Σύμφωνα όμως με άλλη μελέτη της Cooper-Lybrand που ανατέθηκε από την ΕΕ, το 1 δις m^3 /έτος είναι ακριβώς η ποσότητα που απαιτείται για την κάλυψη των αρδευτικών ελλειμμάτων χωρίς επέκταση των καλλιεργειών! Σύμφωνα άλλωστε με το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αχελώου του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (ΚΠΣ), δεν προβλέπεται άρδευση ούτε ενός επιπλέον στρέμματος στη Θεσσαλία, πέραν των ήδη αρδευόμενων 2,4 εκατομμυρίων στρεμμάτων.

στ. Παρά την εξαγγελία της “μικρής εκτροπής”, η διαστασιολόγηση των έργων (φράγμα Συκιάς, σήραγγα εκτροπής) παραμένει η ίδια! Εύλογη εξήγηση: στόχος παραμένει πάντα η μεγάλη εκτροπή, ενώ το υποβληθέν σχέδιο μικρής εκτροπής, οι υποσχέσεις προς την ΕΕ, και οι περιβαλλοντικοί όροι είναι απατηλοί. Ταυτόχρονα, με τον τρόπο αυτό, διευκολύνεται και η χρήση συγκεκριμένου μηχανήματος με συγκεκριμένες διαστάσεις για διάνοιξη σήραγγας εκτροπής διαμέτρου 6 μέτρων, ενώ θα αρκούσε σήραγγα με μικρότερη διατομή για την διοχέτευση του προβλεπόμενου από τη “μικρή εκτροπή” όγκου νερού.

ζ. Η Ελληνική Διοίκηση (μέσω των περιφερειακών υπηρεσιών της) υπέβαλε πρόταση προς την ΕΕ και η τελευταία χρηματοδότησε μέσω του προγράμματος LEADER την αναστήλωση του βυζαντινού

μοναστηριού του Αγίου Γεωργίου του Μυροφύλλου, ενώ είναι γνωστό στην Ελληνική Κυβέρνηση ότι το συγκεκριμένο μοναστήρι θα κατακλυσθεί από τα νερά του ταμιευτήρα Συκιάς εάν προχωρήσει η εκτροπή (βλ. σχετικό κεφάλαιο της ΜΠΕ του 1995).

η. Η Ελληνική Κυβέρνηση υπέβαλε προτάσεις, και η ΕΕ χρηματοδότησε τα εξής έργα:

- Διαχειριστική μελέτη των υγροτόπων και λιμνοθαλασσών Μεσολογίου και Αιτωλικού, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η εκτροπή.
- Αύξηση του δυναμικού του υδροηλεκτρικού σταθμού Στράτου (ΜΟΠ/ΚΑΕ), ενώ η εκτροπή θα επιδεινώσει, όπως είναι απ' όλους αποδεκτό, τα ήδη υπάρχοντα προβλήματα (έλλειψη νερού), και θα απαξιώσει την επένδυση. Σημειώνεται ότι οι υπάρχοντες υδροηλεκτρικοί σταθμοί στον Αχελώο (Κρεμαστό, Καστράκι, Στράτος) υπολειπονται και τώρα λόγω έλλειψης νερού.

θ. Η Ελληνική Κυβέρνηση δεν έλαβε μέτρα προστασίας στο Δέλτα, όπως εισηγείτο η ΜΠΕ του 1989, που η ίδια εκπόνησε. Αντιθέτως ανέχεται την αυθαίρετη δόμηση, τη διάνοιξη δρόμων, την παροχή ηλεκτρικού ρεύματος σε αυθαίρετα κτίσματα και ταβέρνες, τις αμμιοληψίες και χαλικοληψίες, την καταστροφή της παρόχθιας βλάστησης και το παράνομο κυνήγι. Η ΕΕ είχε εξαρτήσει την περαιτέρω χρηματοδότηση από την εκπλήρωση των όρων προστασίας των υγροτόπων.

ι. Η Ελληνική Κυβέρνηση επικαλείται την υποβάθμιση του Δέλτα του Αχελώου ισχυριζόμενη ότι η εκτροπή δεν θα κάνει μεγαλύτερο κακό στον σχεδόν ανύπαρκτο υγρότοπο. Όμως, ο υγρότοπος συνεχίζει να τελεί (τουλάχιστον τυπικά) υπό καθεστώς προστασίας, και σύμφωνα με την άποψη των περιβαλλοντικών οργανώσεων, παραμένει αξιόλογος. Η όποια δε υποβάθμισή του οφείλεται σε ηθελημένες παραλείψεις της Ελληνικής Κυβέρνησης.

ια. Ο λόγος του κατακερματισμού του αρχικού έργου είναι σήμερα προφανής: η Ελληνική Κυβέρνηση επικαλείται δολίως τα ποσά που έχουν ήδη δαπανηθεί από τον κρατικό προϋπολογισμό και την ΕΕ για να εκβιάσει την περαιτέρω χρηματοδότηση του έργου. Αν το έργο όμως σταματήσει, θα "χαθούν" μικρά μόνο κονδύλια, και συγκεκριμένα αυτά που αναφέρονται στα προκαταρκτικά έργα της Συκιάς, διότι ως γνωστόν το έργο της Μεσοχώρας μπορεί να έχει και αυτόνομη λειτουργία ανεξάρτητα από την εκτροπή (η ΔΕΗ είχε σχεδιάσει το έργο ανεξάρτητα από την εκτροπή, ως έργο της επόμενης εικοσαετίας και με το μισό μέγεθος από αυτό που κατασκευάστηκε σήμερα).

ιβ. Αποκρύπτεται από τους Θεσσαλούς το γεγονός ότι το έργο της "μικρής εκτροπής" δεν προβλέπει (και δεν διαφαίνεται καμία σχετική δυνατότητα χρηματοδότησης) την κατασκευή αρδευτικού δικτύου, και ότι επομένως το νερό θα διοχετεύεται κατά μεγάλο μέρος στη θάλασσα, μέσω του Πηνειού. Αποκρύπτεται το γεγονός ότι προς το παρόν το έργο εξυπηρετεί μόνο την προσπάθεια απορρόφησης των Κοινοτικών κονδυλίων, την αποφυγή πολιτικού κόστους στη Θεσσαλία, και την τροφοδότηση εργολαβικών συμφερόντων.

2. Παραλείψεις ως προς την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και βλάβες στο περιβάλλον

α. Παράλειψη συνολικής εκτίμησης (ΜΠΕ) της υποβάθμισης του περιβάλλοντος από το συνολικό σχέδιο εκτροπής με όλα τα σχετικά έργα (φράγματα, ταμιευτήρες, σήραγγες, δρόμοι, αρδευτικά έργα κ.λπ.). Κατά συνέπεια παραβλέπεται η αλληλεξάρτηση και η συνέργεια των επιπτώσεων καθώς και η συστημικότητα του περιβάλλοντος, όπως επίσης παραβλέπονται και συγκεκριμένες επιπτώσεις από τα προβλεπόμενα έργα.

β. Υποτίμηση εκ μέρους των ΜΠΕ που εκπονήθηκαν, των σοβαρών επιπτώσεων στο τοπίο και στο φυσικό περιβάλλον της Νότιας Πίνδου, του Αχελώου και της Θεσσαλίας, επιπτώσεις οι οποίες είναι κατά κανόνα μη αντιστρεπτές, ή οι συνέπειές τους θα είναι αισθητές επί αιώνες.

γ. Υποτίμηση εκ μέρους των ΜΠΕ που εκπονήθηκαν, των σοβαρών επιπτώσεων σε μνημεία πολιτισμού της περιοχής της Νότιας Πίνδου, που θα προκαλέσουν ανεπανόρθωτη αλλαγή στην πολιτισμική φυσιογνωμία της περιοχής.

δ. Δραστική υποβάθμιση του συμπλέγματος υδροτόπων και βιοτόπων του Μεσολογίου, που προστατεύονται από τη διεθνή σύμβαση Ραμσάρ, τις Οδηγίες 92/43/ΕΟΚ και 79/409/ΕΟΚ, καθώς και την Κ.Υ.Α. 1319/1993 που οριοθέτησε το σύμπλεγμα αυτό, προβλέποντας μέτρα προστασίας του. Η μείωση της ποσότητας νερού στο Δέλτα του Αχελώου μετά την εκτροπή συνεπάγεται μη αντιστρεπτές οικολογικές επιπτώσεις. Συγκεκριμένα μεταξύ άλλων συνεπάγεται διατάραξη της υδατικής ισορροπίας μεταξύ επιφανειακών-υπογείων νερών, περιορισμό των γλυκών νερών και υποβάθμιση της ποιότητάς τους, αρνητικές επιπτώσεις στις υπάρχουσες λιμνοθάλασσες, εξαφάνιση υδροτοπικής βλάστησης και ειδών ορνιθοπανίδας-ιχθυοπανίδας.

ε. Εξαφάνιση του ποτάμιου οικοσυστήματος σε μια από τις ομορφότερες διαδρομές του άνω ρου του Αχελώου, λόγω της κατασκευής των φραγμάτων και της προσαγωγού σήραγγας Μεσοχώρας-Γλύστρας. Η επίπτωση αυτή δεν είναι επανορθώσιμη.

στ. Καταστροφή ολόκληρων δασικών οικοσυστημάτων στη Ν. Πίνδο από την κατασκευή των έργων (φράγματα, ταμιευτήρες, υδροηλεκτρικοί σταθμοί κ.λπ.), γεγονός που αναπόδραστα θα έχει δυσμενείς επιπτώσεις και πιθανώς θα επιφέρει την εξαφάνιση ειδών, όπως η βίδρα, ο λύκος, η καστανή αρκούδα κ.λπ. Οι πληθυσμοί των ειδών αυτών βρίσκονται ήδη σε φθίνουσα πορεία.

ζ. Αλλοίωση του υδρολογικού ισοζυγίου μεταξύ Δυτικής Ελλάδας και Θεσσαλίας με αδιευκρίνιστες ακόμη τις κλιματικές επιπτώσεις που θα προκληθούν στα εν λόγω γεωγραφικά διαμερίσματα.

η. Αύξηση της ρύπανσης στις παράκτιες περιοχές λόγω επέκτασης των καλλιεργούμενων εδαφών που θα προκύψουν από την υποχώρηση των υδροτόπων, καθώς και αύξηση της εδαφικής ρύπανσης στη Θεσσαλία λόγω εντατικοποίησης της γεωργικής παραγωγής (χρήση φυτοφαρμάκων, λιπασμάτων). Τούτο μακροπρόθεσμα θα μειώσει τη φυσική γονιμότητα των εδαφών και θα επιτείνει τα προβλήματα αλατότητας και διάβρωσής τους.

θ. Ολοσχερής εξαφάνιση τοπίων εξαιρετικού αισθητικού κάλλους στη Ν. Πίνδο, κατάκλυση ολόκληρων χωριών και οικισμών (Μεσοχώρα, Αρματολικό κ.λπ.), καθώς και κατάκλυση και συνεπώς εξαφάνιση σημαντικών μνημείων του πολιτισμού μας (γεφύρια 13ου αιώνα Καρυάς και Πετρωτού, μοναστήρι Αγίου Γεωργίου Μυροφύλλου κ.λπ.). Η τελευταία ΜΠΕ σε τελική ανάλυση προβλέπει και αποδέχεται ολοσχερή καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς κεντρικού διαμερίσματος της χώρας μας και για να διασκεδάσει την εντύπωση παραπέμπει αορίστως στη δυνατότητα κάποιων μελλοντικών μελετών για το θέμα αυτό.

ι. Κατάκλυση οικιών, κτισμάτων, καλλιεργημένων εκτάσεων και βοσκοτόπων στις περιοχές της Μεσοχώρας, Αρματολικίου και Μυροφύλλου, με συνέπεια όχι μόνο την οικονομική ζημιά των κατοίκων, αλλά και την εξαφάνιση τμήματος της ιστορίας των περιοχών αυτών.

3. Οικονομικές βλάβες.

α. Η εκτροπή θα προκαλέσει ζημιά στους υπάρχοντες υδροηλεκτρικούς σταθμούς στον Αχελώο, όπως ομολογεί ο Διοικητής της ΔΕΗ (1992), με αποτέλεσμα τεράστιο κόστος για την επιχείρηση.

β. Η βέλτιστη υδροηλεκτρική αξιοποίηση του Αχελώου θα γινόταν με σειρά έργων κατά μήκος της ροής του χωρίς εκτροπή (μελέτη ELECROWATT). Η εναλλακτική λύση με εκτροπή από τη θέση Αυλάκι θα ήταν η δεύτερη συμφέρουσα από πλευράς ενεργειακής (μελέτη της ΔΕΗ και Πρακτικά της Βουλής, Σύνοδος Γ', Συνεδρίαση ΙΓ', Αύγουστος 1996). Η εκτροπή από τη θέση Συκιά είναι πολύ

λιγότερο αποδοτική για τη ΔΕΗ. Η “μικρή εκτροπή” από τη θέση Συκιά είναι η χειρότερη για τη ΔΕΗ.

γ. Η προτεραιότητα που αναγκάστηκε η ΔΕΗ να δώσει στην εκτροπή του Αχελώου προκάλεσε σημαντική καθυστέρηση στο πρόγραμμά της, διότι η εκτροπή δεν περιλαμβανόταν στις προτεραιότητες της. Από την άλλη μεριά, έργα υδρονομικά όπως π.χ. αυτό του Σμοκόβου, που θα μπορούσαν να είναι εξαιρετικής σημασίας για την άρδευση και την αντιπλημμυρική προστασία της Θεσσαλίας, μπήκαν στο περιθώριο, εξαιτίας ακριβώς της επικείμενης εκτροπής.

δ. Η ανάθεση στη ρωσική κοινοπραξία ΑΤΡ (σε συνδυασμό με τη συμφωνία προμήθειας φυσικού αερίου) της προμήθειας του ηλεκτρομηχανολογικού εξοπλισμού των υδροηλεκτρικών σταθμών Συκιάς και Πευκοφύτου έγινε με εξαιρετικά υψηλές τιμές. Σε σύγκριση με άλλες αναθέσεις παρόμοιου εξοπλισμού που έγιναν από τη ΔΕΗ την ίδια εποχή, η υπέρβαση για το Πευκόφυτο είναι της τάξεως 63-106% και για τη Συκιά 320-420%.

ε. Η επικείμενη ανάθεση του έργου της σήραγγας εκτροπής (μήκους 18,5 χιλιομέτρων και κόστους 35 δις) ζημιώνει το Δημόσιο, διότι η “μικρή εκτροπή” χρειάζεται σήραγγα διαμέτρου 4.20 μέτρων και όχι 6 μέτρων. “Κατά σύμπτωση” το άνοιγμα των 6 μέτρων αντιστοιχεί στο έργο όπως είχε προγραμματισθεί παλαιότερα και στις δυνατότητες υπαρχόντων επί τόπου μηχανημάτων.

- ✓ στ. Η αποκλειστική εστίαση στην εκτροπή επέτρεψε να συνεχισθεί η σπατάλη νερού στη Θεσσαλία. Όπως επισημαίνουν οι μελέτες, τα υδρολογικά στοιχεία της Θεσσαλίας είναι ελλιπή, απαρχαιωμένα και ανακριβή. Μια σωστή μελέτη θα επέτρεπε την ορθολογικότερη χρήση του νερού. Η κακή χρήση του νερού οδήγησε στην αποξήρανση της λίμνης Κάρλας, στην υπεράντληση των υπόγειων νερών, στη ρύπανση του Πηνειού, στην ανεπάρκεια νερού για ύδρευση και άρδευση. Όλα αυτά τα αποτελέσματα χρησιμοποιούνται σήμερα για να δικαιολογήσουν την εκτροπή, η οποία θα διαιωνίσει την κατάσταση.
- ✓ ζ. Η εκτροπή συνιστά μεταφορά πόρων από μια φτωχότερη περιοχή (Αιτωλοσκαρνανία) σε μια πλουσιότερη (Θεσσαλία), με συνολική ζημιά της χώρας και με πλήρως ανορθολογική κατανομή πόρων.
- ✓ η. Τα τεράστια ποσά που έχει απορροφήσει και πρόκειται να απορροφήσει το έργο της εκτροπής θα ήταν δυνατό να διατεθούν για άλλα έργα, πολύ ωφελιμότερα από πλευράς οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής.

4. Πρόκληση κινδύνων σε ανθρώπινες ζωές και περιουσίες.

- ✓ α. Αποσιώπηση των σοβαρών κινδύνων πλημμυρών, τους οποίους συνεπάγεται η προσωρινή (!) χρήση του αποστραγγιστικού δικτύου της Θεσσαλίας ως αρδευτικού, όπως προβλέπεται από το έργο της “μικρής εκτροπής”. Η μετατροπή των αποστραγγιστικών τάφρων σε αρδευτικές συνεπάγεται την αδυναμία αποστράγγισης σε περίπτωση ξαφνικής ραγδαίας βροχής και άμεσο κίνδυνο απώλειας ανθρώπινων ζωών και περιουσιών στα πλημμυροπαθή τμήματα της Θεσσαλίας. Η αποφυγή του κινδύνου απαιτεί την ταυτόχρονη με το έργο εκτροπής, κατασκευή αρδευτικού δικτύου.
- ✓ β. Η χρήση του αποστραγγιστικού δικτύου ως αρδευτικού κινδυνεύει να υποβαθμίσει σοβαρά πολλά εδάφη της Θεσσαλίας, λόγω αλάτωσής τους, με αποτέλεσμα μακροχρόνια οικονομική ζημιά από την υποβάθμιση των ακίνητων ιδιοκτησιών, την οποία θα επιφέρει η απώλεια παραγωγής.

5. Καταπάτηση κανόνων της διεθνούς, κοινοτικής και εθνικής περιβαλλοντικής νομοθεσίας και αποφάσεων του Συμβουλίου της Επικρατείας.

α. Παραβίαση της αρχής της βιώσιμης ανάπτυξης (άρθρο 4 Δήλωσης του Ρίο, 130 Ρ Συνθήκης του Μάαστριχτ, 5ο Πρόγραμμα Δράσης της ΕΕ, ΣτΕ. 2759-2761/1994), που επιβάλλει τη συστηματική ενσωμάτωση του περιβάλλοντος σε όλες τις άλλες τομεακές πολιτικές (στην προκειμένη περίπτωση κυρίως στη γεωργική και στην ενεργειακή πολιτική). Στην αρχή αυτή περιλαμβάνεται και η ορθολογική αξιοποίηση και η μη κατασπατάληση των φυσικών πόρων, καθώς και η μέγιστη δυνατή επαναχρησιμοποίηση ή ανακύκλωση των διαφόρων προϊόντων και υλικών.

β. Παραβίαση της αρχής της πρόληψης (άρθρο 17 Δήλωσης του Ρίο, άρθρο 14 της Διεθνούς Σύμβασης για τη Βιολογική Ποικιλότητα, άρθρο 24 Ελληνικού Συντάγματος), που επιβάλλει την ένταξη της προστασίας του περιβάλλοντος στο πρωιμότερο στάδιο της διαμόρφωσης πολιτικής και λήψης αποφάσεων. Η όλη διαδικασία που ακολουθήθηκε από το 1983 και συνεχίζεται και σήμερα συνιστά πρόδηλη καταστρατήγηση της αρχής αυτής.

γ. Η εκτέλεση των έργων εκτροπής συνιστά επίσης κατάφωρη παράβαση της κοινοτικής και εθνικής νομοθεσίας (Οδηγία 85/337/ΕΟΚ, ά. 5 του ν.1650/1986, ΚΥΑ 69269/5387/1990), που αναφέρεται στις ΜΠΕ και ιδιαίτερα στο περιεχόμενο τους. Οι προηγούμενες ΜΠΕ έγινε δεκτό και από το Σ.τ.Ε. ότι ήταν ατελείς και περιέχουν πολλά λάθη. Η τελευταίως εκπονηθείσα και φερόμενη ως ΜΠΕ πραγματοποιήθηκε μέσα σε διάστημα τριών μόλις μηνών, γεγονός που κατά την κοινή λογική και κατά την επιστημονική πείρα είναι ανεπαρκέστατο για την σύνταξη σύνθετης και συνολικής ΜΠΕ, με αντικείμενο ένα τόσο πολυσύνθετο και πολύπλοκο έργο.

δ. Οι μελέτες αυτές δεν συνιστούν σε καμιά περίπτωση ΜΠΕ ανταποκρινόμενες στις προδιαγραφές που επιβάλλουν αφενός οι προαναφερόμενες διατάξεις της κοινοτικής και εθνικής νομοθεσίας και αφετέρου οι αποφάσεις της νομολογίας (ΣτΕ 1035-1040/1993, 2759-1761/1994). Δεν συνιστούν δηλαδή μέσο πληροφόρησης για το σύνολο του έργου και του θιγόμενου περιβάλλοντος, αξιολόγησης των επιπτώσεων σε όλες τις εκφάνσεις τους, εξειδίκευσης των προτεινόμενων μέτρων πρόληψης, μείωσης ή αποκατάστασης, εξέτασης εναλλακτικών λύσεων (συμπεριλαμβανομένης της μηδενικής λύσης) και αντιπαραβολής των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων της καθεμιάς με αμιγώς περιβαλλοντικές αρχές και κριτήρια.

ε. Η Ελληνική Κυβέρνηση παραβιάζει την περιβαλλοντική νομοθεσία (άρθρα 4 επ. ν.1650/1986, ΚΥΑ 69269/5387/1990) παραλείποντας εσκεμμένα τον καθορισμό σαφών και επαρκών περιβαλλοντικών όρων για τα έργα "φράγμα Συκιάς" και "σήραγγα εκτροπής".

στ. Η Ελληνική Κυβέρνηση και η ΔΕΗ παραβίασαν το άρθρο 95 παρ. 5 του Συντάγματος, που επιβάλλει από όλους το σεβασμό των αποφάσεων των δικαστηρίων, διότι ουδέποτε διέκοψαν τις εκτελούμενες εργασίες στα έργα κεφαλής, μολονότι με τις αποφάσεις 2759-2760/1994 του ΣτΕ ακυρώθηκαν οι περιβαλλοντικοί όροι εκτέλεσης των έργων αυτών. Η παράβαση αυτή έτυχε μάλιστα της επίσημης παρότρυνσης του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ, ότι δηλαδή τα συνεχιζόμενα έργα δεν ενέπιπταν στις ακυρωτικές αποφάσεις, ενώ από την απλή ανάγνωση και μόνον των ακυρωθαισών υπουργικών αποφάσεων και των αποφάσεων του ΣτΕ προκύπτει ακριβώς το αντίθετο.

ζ. Η συνέχιση εκτέλεσης εργασιών στη Ν. Πίνδο πριν και ιδιαίτερα μετά τις ακυρωτικές αποφάσεις του ΣτΕ παραβίασε σειρά ποινικών διατάξεων της περιβαλλοντικής και ποινικής νομοθεσίας, συγκεκριμένα τα άρθρα: α) 28 ν. 1650/1986 "για την προστασία του περιβάλλοντος" (εκτέλεση εργασιών άνευ αδείας), β) 281 παρ.1 ν.δ. 86/1969 "περί Δασικού Κώδικα" (παράνομες εκχερσώσεις), γ) 70 ν. 998/1979 "περί προστασίας των δασών" (παράνομες αποψιλώσεις δασικών εκτάσεων) και δ) 71 παρ. 1 του ίδιου νόμου (παράνομη εκτέλεση εργασιών σε δασικές εκτάσεις).

η. Τόσο η Ελληνική Κυβέρνηση όσο και οι τεχνικές-κατασκευαστικές εταιρείες που ανέλαβαν το έργο, αλλά και η ΔΕΗ, ως κύριοι του έργου, παραβίασαν το άρθρο 28 του ν. 1650/86, διότι με τα έργα που εκτελέστηκαν μέχρι σήμερα υποβάθμισαν κατάφωρα το περιβάλλον χωρίς επιπλέον να προβούν σε ουσιαστική λήψη επανορθωτικών μέτρων.

θ. Οι μεθοδεύσεις της Ελληνικής Κυβέρνησης, όπως αναλύθηκαν στο πρώτο κεφάλαιο του κατηγορητηρίου, αποτελούν παραβίαση των άρθρων 386 και 389 του Ποινικού Κώδικα (ΠΚ) περί απάτης, διότι παρουσιάζουν ενσυνειδήτως ψευδή γεγονότα ως αληθή και αποκρύπτουν ή παρασιωπούν αληθή γεγονότα, με αποτέλεσμα να δημιουργείται παράνομο περιουσιακό όφελος σε αμέσως ωφελούμενους από τη συνέχιση των έργων.

Αθήνα, 26 Νοεμβρίου 1996.

Οι κατήγοροι:

Greenpeace

WWF

Ελληνική Εταιρεία

Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης

Ορνιθολογική Εταιρεία

Νέα Οικολογία

ΑΤΥΠΟ ΕΙΔΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΚΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΑΧΕΛΩΟΥ

Την Παρασκευή 6 Δεκεμβρίου και ώρες 16:00-22:00 αρχίζει στην Αίθουσα της ΕΣΗΕΑ (Ακαδημίας 20) τις εργασίες του άτυπο Ειδικό Περιβαλλοντικό Δικαστήριο για την Εκτροπή του Αχελώου. Κατηγορούμενοι είναι οι πρώην υπουργοί κκ. Α.Τσιπλάκος, Σ.Κούβελας, Σ.Χατζηγιάκης, Θ.Στάθης, Α.Μικρούτσικος και Γ.Ανωμερίτης, ο νυν υπουργός ΠΕΧΩΔΕ κ. Κ.Λαλιώτης, ο γενικός διευθυντής της ΔΕΗ κ. Γ.Μπιρδιμίρης και οι κκ. Π.Εμφιετζόγλου, Α.Μαυροσκότης και Ι.Τριανταφύλλου, εκπρόσωποι τεχνικών εταιρειών.

Οι εργασίες του Δικαστηρίου θα επαναληφθούν το Σάββατο 7 Δεκεμβρίου και ώρες 10:00-14:00 και 16:00-22:00. Η παρακολούθηση από τη μεριά του κοινού θα είναι ελεύθερη.

Επίσης, την Τετάρτη 4 Δεκεμβρίου και ώρα 12:00 θα δοθεί συνέντευξη τύπου με θέμα την επικείμενη "Δίκη του Αχελώου". Η συνέντευξη θα δοθεί στην αίθουσα Ανταποκριτών Ξένου Τύπου, Ακαδημίας 23.

Ημέρα και ώρα	Πρόγραμμα	Τόπος
Τετάρτη 4 Δεκεμβρίου 12:00	Συνέντευξη τύπου με θέμα την επικείμενη "Δίκη του Αχελώου"	Αίθουσα Ανταποκριτών Ξένου Τύπου Ακαδημίας 23
Παρασκευή 6 Δεκεμβρίου 16:00 - 22:00	Ανάγνωση του κατηγορητηρίου. Εξέταση μαρτύρων και εμπειρογνομόνων.	Αίθουσα ΕΣΗΕΑ Ακαδημίας 20
Σάββατο 7 Δεκεμβρίου 10:00 - 14:00 και 16:00 - 22:00	Εξέταση μαρτύρων και εμπειρογνομόνων. Έκδοση απόφασης.	Αίθουσα ΕΣΗΕΑ Ακαδημίας 20

Το άτυπο "Ειδικό Περιβαλλοντικό Δικαστήριο" αποτελεί πρωτοβουλία των οργανώσεων
Greenpeace

WWF

Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία

Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσεως

Ελληνική Εταιρεία

Νέα Οικολογία